

ברקאי

עוני – דף הרחבות

1. אין זאת אומרת, שהשאיפה לפתור את בעיית-העוני – השאיפה לבטל, לגרש מעל פני-הארץ את הזיון-העוני, – שזוהי שאיפה ריאקציונית. להפך: שאיפה זו היא שאיפת-קדמה, שאיפת-קודש וקודש-קדשים (...). אבל אין שום קשר ואין שום גשר בין שאיפה זו ובין ההשקפה המעמדית (... "אביון" ו"פועל" – אין זה אותו דבר. לא כל האביונים הם פועלים, ולא כל פועל הוא אביון (...). איני אומר, שמצב זה של הפועל הוא מצב אידיאלי, יש גם בו הרבה מגרעות. ועוד יש להלחם על תיקונים הרבה, אבל שקר הוא להחליט, בימינו שלנו, שהפועל-השכיר הוא "סמל לכל אביונות" (...). העולם שואף להלחם בעוני, ולא יחדל מלהלחם בו עד רדתו, עד שלא יותר על פני תבל זכר כל הרפת הרעב והקור והעדר-המכסה ; (...).אבל אין אף חוט של יחס בין הצלת ה"אביונים" ובין הטענות של המעמד ה"פרוליטרי" [= מעמד הפועלים]. לא כל הפרוליטארים הם "אביונים" (...). ולא כל ה"אביונים" הם "פועלים".

(מעמד, זאב ז'בוטינסקי, ירחון בית"ר)

2. לאבטלה גם פן פסיכולוגי (...). אבטלה משפיעה, לעיתים קרובות, על הדימוי העצמי של האדם (...). דיכאון שכזה דומה לרגשות אחרים שיש לנו כאשר אנו מאבדים דבר יקר. מצב זה יכול לגרום לאדם להרגיש פגיעה קשה בערך העצמי שלו ויכול לתת תחושה כי הוא מאבד את הסובבים אותו, במיוחד את בני משפחתו הסומכים על שולחנו. לטוב או לרע, ההצלחה והמעמד של אדם בחברה נמדדים במידה רבה בעבודה שלו ובכמה כסף הוא מרוויח. תקופה של אבטלה עלולה בהחלט לגרום לאדם שהרגיש טוב עם עצמו ושידע שיש לו יכולות, להפוך למדוכדך, פסימי ולראות את עצמו חסר ערך.

(ד"ר דניאל גוטליב, פיטורים, עלון צוהר 8.7.13)

3. האלמנה והיתום, כמו גם הגר, הם אנשים חסרי בית או משפחה. ההשתייכות החברתית שלהם מוטלת בכפף. המצוקה הכלכלית שלהם היא ביטוי של חווית זרות ובדידות עמוקה יותר (...). מצוות השכחה, ולמעלה ממנה מצוות המעשר ושמחת הרגל, אינן מתחילות בכסף אלא בחוויית הסעודה והשמחה המשותפת של המשפחה או הציבור כולו. כאן נקרא בעל הבית להזמין אל הסעודה את מי שאין לו מרכז שייכות ברור, שאין לו משפחה יציבה, את מי שאיננו מרגיש חלק אינטגרלי מהכלל. אתה, בעל המשפחה, השמח ומודה לה' – נקרא לפתוח את שערי ביתך, נחלתך, סעודתך ולבך – כדי שלא יהיה מישהו בחברה שלא יזכה בהרגשה של שותפות, מישהו שישאר, חלילה, בודד.

(מתנה של ביטחון, תמיר גרנות, שבת, כ"ט אב תשע"ב, 17.8.12)

4. בואה של שנת השמיטה חייב לחדש בנו (...). את המהוויית החברתיות, את האחריות שבין אדם לרעהו. המציאות והכלכלה השתנו, אך האחריות לא תמה. בניינה של חברה ומדינה מחייב ערכות הדדיות שכזאת. אם היא תיעלם, החברה תתפורר. גם בעולם הפוסט-מודרני, וכיחוד בו, הייבים אנו בערכות. ערכות משמעותה החובה לא לתת לאדם ליפול לתהום העניות המנוונת, ואף להכביח לו עבודה, כי כולנו ערכים זה לזה. החברות הכלכליות מכבאות את מעמדן בביטוי מופלא ונאלח: בע"מ. הן מכריזות על עצמן כחייבות רק ב"עירבון מוגבל". לפי היהדות החברה האנושית מותנית בערכות הדדיות מוחלטות. "בע"מ" הוא סמל למרגייה של האחריות המוגבלת כלפי האחר.

(שלום רחנברג, אדם לאדם, ערב, מוסף שבת, כ"ב סיון תשע"ד, 20.6.14)

* **זאב (ולדימיר) ז'בוטינסקי** (י"ב בחשוון תרמ"א, 18 באוקטובר 1880), אודסה (האימפריה הרוסית) – כ"ט בתמוז ת"ש, 4 באוגוסט 1940, ליד ניו יורק) היה מנהיג ציוני, סופר, משורר, מתרגם, פובליציסט ונאם מפורסם; ממחדשי הצבאיות העברית וממקיני הגדוד העברי במלחמת העולם הראשונה, ויחידת הגנה עצמית של יהודי אודסה; מכוון הציונות הרוויזיוניסטית; מצביא האצ"ל מההוגים היהודים הליברליים הבולטים בעת החדשה.

* **שלום רחנברג** (נולד ב- 1935 בארגנטינה) פילוסוף, מורה והוגה דעות, פרופסור אמריטוס ב אוניברסיטה העברית ובעבר ראש החוג למחשבת ישראל. כיהן כפרופסור אורח במרכז ללימודי יהדות ב אוניברסיטת הרווארד וכחבר באקדמיה לפילוסופיה יהודית בארצות הברית.

* **רבי עקיבא בן יוסף** היה תנא ארצישראלי, מגדולי חכמי ישראל. על פי המסורת, חי בין השנים 137 לספירה - ג'תתע"ז (17 לספירה - 137 לספירה), היה בן הדור השלישי של התנאים. רבי עקיבא היה מנהיגו הרוחני של מדר בר כוכבא, ושנן עדויות להשתתפות תלמידיו במרידה. רבי עקיבא הטביע את חותמו על הלכות רבות ועל ערכים במסורת ובחשיבה היהודית. נהג על קידוש השם כאחד מעשרת הרוגי מלכות.

5. ומדר"ע נמו, אין מזל לישראל. הר"ע הוויא ליה ברתא, אמרי ליה כלדאי: ההוא יומא דעיילא לבי גננא – מריק לה חיוויא ומיתא. הוה דאיגא אמילתא טובא. ההוא יומא שקלתא למככנתא, דצתא כגודא, איתרמי איתיב בעיניה דחיוויא. לצפרא כי קא שקלה לה – הוה קא סריך ואתי חיוויא בתרה. אמר לה אבוה: מאי עבדת? – אמרה ליה: בפניא אתא עניא, קרא אכבא, והוה טרידי כולי עלמא בסעודתא, וליכא דשמעיה. קאימנא, שקלתי לריסתנאי דיהבית לי, יהבתי ניהליה. אמר לה: מצוה עבדת! נפק ר"ע ודרש: וצדקה תציל ממות ולא ממותה משונה, אלא ממותה עצמה.

תרגום חופשי:

ומשל רבי עקיבא גם, [מובן ש]אין מזל לישראל. שרבי עקיבא הייתה לו בת, אמר לו כלדאי [הוזה בכוכבים]: באותו היום שנכנסת לחופה – ינשכה נחש ותמות. היה דואג על הדבר מאוד. באותו יום לקחה לסיכתה ותקעה בקיר, הודמן ונחתה בעינו של הנחש. בכוקר, כאשר לקחה אותה, היה נסרך ובא הנחש [המת] אחריה. אמר לה אביה: מה עשית? אמרה לו: בערב בא עני, קרא מהדלת, והיו טרודים כל העולם בסעודה, ואין ששומעו. עמדתי, לקחתי לארוחתי שהבאת לי, הבאתי אליו. אמר לה: מצוה עשית! יצא ר"ע ודרש: וצדקה תציל ממות ולא ממותה משונה, אלא ממותה עצמה.

(תלמוד בבלי, מסכת שבת, דף קנו עמוד ב)

6. ת"ח אמאי עני חשוב כמת מ"ט בגין דההוא אתר גרים ליה דהא באתר דמותא הוא שכיח ובגין כך אקרי מת, ההוא דחיים עליה הוא יחיב ליה צדקה אילנא דחיי שריא עלוי כמה דאת אמר (משלי י) וצדקה תציל ממות, וכגוונא דעביד ב"נ לתתא הכי נמי עביד לעילא ממש, זכאה חולקה דוכי למעבד שמא קדישא לעילא בגין כך צדקה סליק על כלא, והני מלי צדקה לשמא דהא אתער צדקה לצדק לחברא לון כחדא ולמהוי כלא שמא קדישא כדקא יאות דהא צדק לא אתתקן ולא אשתלים אלא בצדקה דכתיב (ישעיה נד) בצדקה תכונני ולכנסת ישראל אתמר ובגין כך ועשיתם אותם וגו':

תרגום חופשי:

כא ראה למה עני חשוב כמת. מה הטעם? בגלל שאותו מקום גורם לו. במקום המוות הוא נמצא ובגין כך נקרא מת. אותו שחם עליו, הוא נותן לו צדקה, עין החיים שרוי עליו כמו שנאמר (משלי י) "וצדקה תציל ממות", וכשם שעושה בן האדם למטה כך גם עושה למעלה ממש, זכאי חלקו שזוכה לעשות השם הקדוש למעלה. בשל כך צדקה עולה על הכל, ואלו הדברים [נאמרו לגבי] צדקה לשמה, שהרי התערתה צדקה לצדק לחבר להם כאחד ולהיות כל השם הקדוש כאשר יאות, שהרי הצדק לא נתקן ולא נשלם אלא בצדקה שכתוב (ישעיה נד) "בצדקה תכונני" ולכנסת ישראל נאמר, ובשל כך "ועשיתם אותם וגו'".

(זוהר כרך ג, ויקרא, פרשת בחוקותי, דף קיג עמוד ב)

7. קבצן נכנס אצל בעל-בית לבקש נדבה, ולא ניפנה עליו בעל-הבית. רגז הקבצן והתחיל תובע נדבה.

רגז גם בעל-הבית ואמר לו:

רבי יהודי, הרוצה שיקבל נדבה, יבקש ואל יתבע...

הפסיקו הקבצן...

רבי בעל-הבית, זה לי שלושים שנה אני עוסק, ברוך השם, באומנות זו, ואיני זקוק לך, שתלמדני הלכות קבצנות.

(אלתר דרזיאנוב, ספר הבדיחה והחידוד)

8. אמרו עליו על הלל הזקן, שלקח לעני בן טובים אחד [צאצא למשפחה מכובדת] סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו;

פעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו, ורץ לפניו שלשה מילין [מיל = 1.65 קילומטר].

(תלמוד בבלי מסכת כתובות דף סז עמוד ב)